

פתיחה

בעזרת ה' יתברך.

זה כמה אני נלחם מלחמה פנימית, ורוח חזקה דוחפת אותי לדבר על דבר התשובה, וכל רעיונותי רק בה הם מרוכזים. התשובה היא תופסת את החלק היותר גדול בתורה ובהיים, עליה בנויות כל התקוות האישיות והציבוריות, היא מצות ה' שהיא מצד אחד קלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה, ומצד אחר תרי היא קשה שבקשות, שלא יצאה עדיין אל הפועל במילואה בעולם ובהיים.

הנני מוצא את עצמי נוטה לחשוב ולדבר תמיד רק על אודותה. הרבה כתוב בתורה, בנביאים ובדברי חכמים על אודותה, ולדורנו עדיין הדברים סתומים וצריכים בירור. הספרות, המשוטטת בכל הזוויות שיש שם שירה וחיים, לא חדרה כלל לתוך אוצר החיים הנפלא הזה, אוצר התשובה. באמת, לא התחילה כלל להתעניין בו, לדעת את תכונתו וערכו, אפלו מצידו הפיזי, שהוא מלבב לאין חקר, וקל וחומר שלא נקפה אצבע עדיין על דבר צידו המעשי, ביחוד במה שנוגע למצבי החיים החדשים שלנו.

אנכי הנני נדחף מעצמותי הפנימית לדבר על דבר התשובה, והנני נסלד בעצמי ממחשבותי: הראוי אנכי לדבר על דבר התשובה? כתבו על דבר התשובה גדולי הדורות שעברו, הנביאים והחכמים היותר טהורים, החסידים היותר גדולים, ואיך אוכל אנכי להתייצב בקהלם? אבל לא תוכל כל חולשה בעולם לפטרני מתביעתי הפנימית: מוכרח אני לדבר על דבר התשובה, ודוקא בצדה הספרותי והמעשי, להבנת התוכן שלה בדורנו, ולהגשמתה בחיים, בחיי הפרט ובחיי הכלל.

פרק ה' | פסקה ו'

ו. מבלעדי מחשבת התשובה°, מנוחתה ובטחונה°, לא יוכל האדם למצא מנוח, והחיים הרוחניים לא יוכלו להתפתח בעולם. החוש המוסרי° תובע מהאדם את הצדק והטוב, את השלמות, והשלמות המוסרית כמה רחוקה היא מהאדם להגשימה בפעל, וכמה כח חלש לכון מעשיו אל הטהר של אידאל הצדק הגמור, ואיך ישאף אל מה שאיננו ביכולתו כָּלֵל!?